

BÉCSI POSTA



A BORNEMISZA PÉTER TÁRSASÁG KULTURÁLIS ÉRTESÍTŐJE
Új sorozat, III. évfolyam, 7. (23) szám
Bécs, 2008 szeptember

Kassai útirajz

A Bornemisza Társaság felhívására egy 13 tagból álló lelkes kis csapat vágott neki szeptember 12-én, pénteken a kereken 500 km-es útnak, hogy eleget tehesen a kassai Duncsák házaspár meghívásának. A szigorúságot csak színlelő, valójában igen melegszívű magyartanár, Mariska, és párja, az ecset művésze, a hamiskás mosolyú Attila, a szó szorosabb értelmében is igen meleg (vacsora!) fogadtatásban részesítettek bennünket. Gondoskodtak arról is, hogy frissen vetett ágy várjon ránk a magyar diákothonban, és ők kalauzoltak a város különböző pontjaira csakúgy, mint a vasárnapi vidéki túra színhelyeire is.

Szintén nekik köszönhetjük kiváló idegenvezetőnket, Dr. Kováts Miklós nyugalmazott tanár úr személyében.



Kassa város lilimos címere

folyamán. Színes, anekdotákkal gazdagított előadásának hála, szinte filmként pergett le lelki szemeink előtt Kassa múltja és jelene. Miközben a szikrázó napsütés igyekezett elviselhetővé tenni számunkra a főutcát végigsöprő hideg szél csipkedését, feléledt a régmúlt, szinte újraépültek a városfalak, a céhek bástyái, a



Indulunk felfedezni Kassát

Magyarországot Bocskai István csakúgy, mint néhány évvel későbbi utódja, Bethlen Gábor, aki szintén itt,

A tartalomból:

MEGHÍVÓ:
'Márai Sándor és Kassa'
Kováts Miklós előadása
(3. oldal)

KOVÁTS MIKLÓS:
Pályakép (4. oldal)

POSZTER GYÖRGY:
Kolozsvár és Kassa
(4. oldal)

GYERMEKEK OLDALA:
MÓRA FERENC
A cinege cipője
WEÖRES SÁNDOR
Őszi melódia
JUHÁSZ MAGDA
Búcsú a nyártól
(5. oldal)

FIGYELŐ
Előzetes,
kiállítások,
színház,
impreszum (6. oldal)

tájékozott tudorának bizonyult a szombati városnézés
falakon belül pedig a polgárok egyemeletes, háromab-
lakos házai, rajtuk a szűk, egyirányú kocsibejárával.
Megtudtuk vezetőnktől, hogy a büszke kassai
polgárság évszázadokon keresztül nem engedte
városába megtelepedni a nemességet. A reformáció
idején pedig, amikor négy testvérvárossal közösen
„ótvárosi hitvallás” néven megalapították a saját
protestáns egyházukat, Kassa falai közül kizárták az
összes többi egyház képviselőit. Még a Kassára
menekített egri püspököt sem engedték be a Dómba,
és I. Rákóczi György is csak a felségterületnek
számító, úgynevezett "királyi házban" tarthatott
református istentiszteletet. Ebben a már régen lebon-
tott házban lakott és innen irányította fejedelemségét és
(folytatása a 2. oldalon)

Kassán, a ma is álló Lőcsei házban tartotta lakodalmát Brandenburgi Katalinnal.



II. Rákóczy Ferenc fejedelem szarkofágja

másik oldalon a bakák és az egyszerű polgárok sétáltak az ünnepnapokon. Ugyancsak más-más főutcai kávéházba jártak akkoriban a nemesek és a hivatalnokok.

Szomorú epizód a város történetében, hogy a Szent Mihály kápolna mellett álló 1848-as honvéd emlékművet az 1919-ben frissen hatalomra került cseh hadsereg ledöntötte, és az ez ellen való tiltakozásul odasereglett békés



A betléri Andrassy kastély

magyar lakosság sorai közé lövett. Ma a Kelet-szlovákiai Galéria található abban a reprezentatív épületben, melyben egy szintén rossz emlékű, Kassához kötődő esemény zajlott le 1945 április 5-én, napokkal a második világháború befejezése előtt: itt hirdette meg Benes elnök a hírhedt kassai kormányprogramot, mellyel jogfosztottá tette Csehszlovákia német és a magyar lakosságát.



Krasznahorka "büszke vára"

sok vonzó látnivalót.

A város szívében, a főutca közepén váratlanul elénk tornyosult az Árpádházi Szent Erzsébet nevet viselő gótikus, fiatornyokkal díszített hatalmas dóm, déli oldalán a koragótikus Szent Mihály kápolnával, északi oldalán pedig a masszív Orbán toronnyal. A dóm kriptájában márvány szarkofág őrzi II. Rákóczy Ferenc fejedelem Rodostórról hazatért földi maradványait, rajta a Magyarországról odalátogató csoportok által elhelyezett nemzeti színű kegyeleti koszorúk sokasága. A szentélyben pedig megcsodáltuk a Mátyás király korából való gótikus szárnyas oltárt, és a több emelet magasságú kőszentélytartót.

A főutcán, gondolatban későbbi korokba átsétálva megtudtuk, hogy a 19. században a jobb oldali járda kizárólag az úri nép, a tisztek korzójaként szolgált, míg a kizárólag az úri nép, a tisztek korzójaként szolgált, míg a

A régi falak mentén sétálva, egy csendes mellékutcában, már kevésbé történelmi, mégis érdekes kör-alaprajzú házra hívta fel figyelmünket kalauzunk. A háromszintes házban örömlányok várták régen a kuncsaftokat, hogy anyagi lehetőségeikhez mérten a három szint valamelyikén annak megfelelő „szintű” szolgáltatásban részesítsék vendégeiket.

A Kirándulásunk másnapján ismét találkozhattunk a Vasgróffal, pontosabban a portréjával, a család betléri kastélyában. A Krasznahorka várától (mely szintén az Erdélyből elszármazott Andrassyak tulajdonában volt 1945-ig) nem messze fekvő erdőben eredetileg vadászkastélynak épült háromszintes épület és a berendezés hűen tükrözi e rangos magyar arisztokrata család valamikori magas "életszínvonalát".

Rövid, de élményekben gazdag felvidéki kirándulásunk ezzel véget is ért, de kedves vendéglátóinknak megígértük, hogy újra el fogunk látogatni hozzájuk, hogy megtekinthessük a másfél nappól ezúttal még kimaradt sok-

MEGHÍVÓ

a Bornemisza Péter Társaság következő estjére

Meghívottunk:

**Dr. Kováts Miklós (Kassa, 1936) -
tanár, több szlovákiai magyar irodalmi és kultúrtörténeti
vonatkozású kötet szerzője**

Az előadás címe:

Márai Sándor és Kassa

2008. október 5-én, vasárnap, d.u. 17:30 órakor

Az előadás helyszíne: Bécs 6., Capistrangasse

Kováts Miklós

Pályakép

A történelem rövidre szabta boldog, gondtalan gyermekkoromat. A világháború alatt, s még inkább a viláégés után egyre nagyobb megpróbáltatások vártak népes családomra (hatan voltunk testvérek). Apám a Don-kanyarból hadirokkantként, lefagyott és amputált lábujjakkal tért haza, s az új hatalom számára nemcsak magyarok, de még osztályellenségek is voltunk! Iskolai pályafutásom is eszerint alakult: 1945 tavaszán a hírhedt kassai kormányprogram miatt az egyik kassai iskola 3. osztályos tanulójaként "süketnémán" ültem végig a szerencsére csak néhány hónapnyi háborús tanévet, ugyanis egy szót sem tudtam szlovákul. Ezért aztán a szüleim a határon átszöktetve Magyarországra küldtek, ott vészeltem át a "hontalanság éveit", minden tanévben más iskolában: jártam tanyasi iskola osztatlan osztályába, budapesti egyházi árvaház lakójaként egy tanítóképző elit gyakorlóosztályába és a Rottenbiller utcai fiúiskolában Lakat Károly tanár úr (és válogatott futballista) osztályába. Végül kipróbáltam a kemény kommunista szellemű népi kollégiumok világát is. 1950 nyarán aztán a Magyarországon illegálisan tartózkodó több száz szlovákiai diákot a két állam közötti megegyezés értelmében összeszedték és kollektív útlevelel hazaküldték. Engem is. Így aztán szeptemberben a kassai ipariskola akkor megnyílt magyar osztályának tanulója lettem, s ettől kezdve tíz éves kihagyással – melybe a főiskolai tanulmányok és a tanári munkától való eltiltás évei tartoznak – több mint négy évtizeden keresztül ez az intézmény jelentette számomra a munkát, megélhetést, hivatást, . érvényesülést, szóval



Kováts Miklós a 2007. évi könyvnapon, a Vörösmarty téren dedikálja Kassa Turistakalauzát

mindent, amit közönségesen életnek szokás nevezni. Hiszen jelenthet-e valami többet annál, hogy az ember azt a munkát végezheti, amit szeret, s megtalálja azt a közösséget, ahol végre nem üldözik, piszkálják származása, érzései és nézetei miatt, ahol támogatják más irányú tevékenységét is?

Az iskolában ugyanis támogatták kutatómunkámat is, így írhattam meg a csehszlovákiai színművészetről és drámairolomról szóló tanulmányaimat és monográfiámat (ezzel doktoráltam a pozsonyi Komensky Egyetemen),

később a magyar felvilágosodás és elsősorban Kazinczy Ferenc munkásságának kassai vonatkozásaival foglalkoztam. A 80-as években megpróbálkoztam a nálunk teljesen elfelejtett Márai Sándor munkáinak népszerűsítésével, de erre csak a fordulat után nyílt nagyobb lehetőség, akkor több tanulmányban próbáltam alapot szolgáltatni neves írónk szélesebb körű megismertetéséhez. Az évek folyamán társ-szerzőként nyolc középiskolai tankönyv ki-



Ilyen igazolvánnyal tértek vissza Csehszlovákiába az illegálisan Magyarországon tanuló diákok (raíta a régi és az új címerrel!)

adásában működtem közre. Tanári pályám kezdeteitől igyekeztem gyűjteni komoly múlttal rendelkező iskolánk dokumentumait és emlékeit, az anyagból az évfordulók idején kiállításokat szerveztünk. A 90-es évek derekán az elsők között kapcsolódtam be a budapesti Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum által szervezett Schola-Orbis, iskolatörténeti számítógépes adattár

létrehozását célzó programba. Ez felöleli a Kárpát-medence összes középiskoláját az 1860-as évektől napjainkig. Egy kartársammal feldolgoztuk az ipariskola 130 éves történetét, majd ezután két jogutód nélkül megszünt iskola (a kassai premontrei főgimnázium és a rozsnói katolikus főgimnázium) anyagát dolgoztam fel a program keretei között. Közben a több évtizedes gyűjtő-

munka eredményeként iskolamúzeumot hoztunk létre.

Jelenleg a kassai reáliskola történetével foglalkozom. Ez a tevékenység azonban mindig csak a tanári munka kiegészítője maradt. Arra vagyok büszke, hogy több mint négy évtizedig lehettem a szlovákiai magyar iskolahálózat egyik legjelentősebb intézményének a tanára.

Kolozsvár és Kassa

Cs. Szabó mond el egy beszédes anekdotát. '41 - könyvnap Kolozsváron. Mutatja Illyésnek és Márainak szülővárosát. Elérkeznek a Farkas utcához. Az erdélyi kultúra szakrális útvonala. ... Minden házról elmondja, ki született, ki dolgozott erre. Márai egyre rosszkedvűbben teszi hozzá a kassai megfelelőt. Új házra mutat az egykori kolozsvári diák: és itt... Illyés közbevág: "és itt született Pascal". A "népfi" deheroizál; az "urbánusok" elnevetik magukat. Jó csattanó; megdönt, de meg is erősít. Megdönt, mert Pascal nem a kolozsvári Farkas utcában született, nem is a kassai Fő utcán. És a kolozsvári Szent Mihály templom nem a Port-Royal, ahol egykor elmélkedett; a kassai Szent Erzsébet székesegyház nem a Saint Étienne du Mont, ahol ma fekszik. De meg is erősít, mert Kolozsváron jezsuita és kálvinista főiskola, Kassán katolikus egyetem van Pascal századában. És az erdélyi és felvidéki polgárvárosokban, a három részre szakadt országban is fellobban a magyar urbanitás szelleme.

Kolozsvár és Kassa. Zárt polgárvárosok, masszív várfalak között. Középkori gyökerekkel, erősen magyarosodó német szellemmel. Pontosabban európai szellemmel, amit német közvetít. A városi Magyarország csírái és fellegvárai. Gótikus alapokkal, barokkba átfejlődve. Két gótikus katedrális – Szent Mihálynak és Szent Erzsébetnek ajánlva. Két barokk templom – az egyetemeknek szentelve. Az első kettőt dómépítő, áhítatos polgárok emelik; a második kettőt, katolicizmust restauráló jezsuiták. Így részei az egyetemes emberi kultúrának. ...

Kolozsvár és Kassa bizonyít még valamit. A provinciák dicséretét. Az európai kultúra végein állnak, a tradicionális civilizáció peremén. Ami Amiens-ben természetes gesztus, Brassóban heroikus alkotás. Ami Rómában szerves művészi fejlődés, Marosvásárhelyen tudatos szellemi telepítés. Messzire pattant szikrák a nagy máglyából. Megejtően csillognak pannon, felvidéki, erdélyi városokban. Itt ragyog a fényük igazán, a sötétség kontrasztjában. És jobban is látszik a tűz természete, mert kicsi, körülhatárolható. Ahogy szélről jobban megismerhető a közép, peremről a centrum. Kolozsvár Cs. Szabó, Kassa Márai városa. Tizennégy évesek, amikor elszakadnak. Az első '14-ben, a második '15-ben. Nosztalgikus mítosszá emelik az emlékeket.

Gyermekek oldala - Gyermekek oldala - Gyermekek oldala

Móra Ferenc

Vége van a nyárnak,
hűvös szelek járnak,
nagy bánata van a
cinegemadárnak.

Szeretne elmenni,
ő is útra kelni.
De cipőt az árva
sehol se tud venni.

Kapkod fűhöz-fához,
szalad a vargához,
fűzfahegyen lakó
Varjú Varga Pálhoz.

Azt mondja a varga,
nem ér ő most arra,
mert ő most a csizmát
nagyuraknak varrja.

A cinege cipője



Darunak, gólyának,
a bölömbikának
kár, kár, kár, nem ilyen
akárki fiának!

Daru is, gólya is,
a bölömbika is,
útra kelt azóta
a búbos banka is.

Csak a cingének
szomorú az ének:
nincsen cipőcskéje
máig se szegénynek.

Keresi-kutatja,
repül gallyrúl gallyra:
"Kis cipőt, kis cipőt!" -
egyre csak azt hajtja.

Weöres Sándor

Hűvös és öreg az este.
Remeg a venyige teste.
Elhull a szüreti ének.
Kuckóba bújnak a vének.
Ködben a templom dombja,
villog a torony gombja,
gyors záporok sötétben
szaladnak át a réten.
Elhull a nyári ének,
elbújnak már a vének,
hűvös az árny, az este,
csörög a cserje teste.
Az ember szíve kivászik.
Egyik nyár, akár a másik.

Őszi melódia



Mindegy, hogy rég volt, vagy nem-rég.
Lyukas és fagyos az emlék.
A fákon piros láz van.
Lányok sírnak a házban.
Hol a szádról a festék?
kékre csípi az esték.
Mindegy, hogy rég, vagy nem-rég,
nem marad semmi emlék,
az ember szíve vásik,
egyik nyár, mint a másik.
Megcsörren a cserje kontya.
Kolompol az ősz kolompja.
A dér a kökényt megeste.
Hűvös és öreg az este.

Juhász Magda



Búcsú a nyártól

Nemsokára vége a nyárnak,
börtönöm lesz majd a szoba,
nem látjuk egymást az úton,
nem látjuk talán már soha.
Nemsokára sárgul a levél,
foszlik ruhája a nyárnak,
esőtől ázott őszi fák,
előttünk zokogva állnak.



Figyelő

Figyelő

Figyelő

ELŐZETES

A Bornemisza Péter Társaság következő vendége a Budapestről ide látogató rajzfilmrendező, művelődéstörténész, könyvillusztrátor és szakíró Jankovics Marcell lesz. Előadásának címe: **"Akarat, értelem, emlékezés - nemzetstratégia"**. Időpont: 2008 november 9-én, vasárnap, 18:30.

KIÁLLÍTÁSOK

**Dieses obskure Objekt: Kunst. (Művészet, ez az obskúrus objektum)**

A bécsi Kunsthistorisches Museum Bassano termében október 28-tól lesz látható ez a, főleg a helyszín szempontjából szokatlanak mondható kiállítás. A tárlat anyagát ugyanis kizárólag kortárs orosz művészek alkotásai képezik, és a moszkvai Stella Art Foundation elnevezésű gyűjtemény részét képezik.

A kiállított anyag a 70-es években induló, az akkori hivatalos szovjet kultúrpolitikával szembenálló két fő irányzatot képviseli. Az egyik az amerikai Pop Art hatására keletkezett úgynevezett "Sots Art", a másik a klasszikusnak is mondható "moszkvai konceptualisták" csoportja. A kiállítás november 16-án zárja kapuit.

Western Motel

A kiállítás melynek alcíme "Edward Hopper und die zeitgenössische Kunst" (Edward Hooper és a kortárs művészet), Bécsben, a Kunsthalle-ban lesz látható október 3. és 2009 február 15. között. A nagy amerikai festő Edward Hopper (1882-1967) képei Wim Wenders német filmrendező szerint "nem csak felszínesen foglalkoznak Amerikával, hanem mélyen beássák magukat az amerikai álomba, és elemezni igyekeznek az annyira mélyen amerikaiak mondható "látszat és valóság" dilemmáját". Hopper művei mellett egy sor kortárs művész munkái is láthatók lesznek a kiállításon.

SZÍNHÁZ

Boccaccio: Dekameron

A Beregszászi Illyés Gyula Nemzeti Színház előadása október 7-én a budapesti Thália színházban. A rendező Vidnyánszky Attila írja: "A darab szereplői számára menekülés ez a pestisből, a realitás szörnyűségeiből. Számunkra is, akik az előadást csináljuk. Menekülés egy másik világba, a játékba, a színházi mesék világába, ahol hitünk szerint megőrizhetjük magunkat tisztának, hisz ez az egyetlen lehetőség a túlélésre."

Absender: P.b.b.
Péter Bornemisza Gesellschaft
A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15.

www.bornemisza.at

“Wiener Post“
Gefördert aus Mitteln der
Volksgruppenförderung.
Erscheinungsort: Wien
Verlagspostamt: A-1060 Wien

Österreichische Post AG Info.Mail Entgelt bezahlt

Medieninhaber und Herausgeber: Péter Bornemisza Gesellschaft, A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15. Tel.: +43/6767196330.
E-Mail: zoltan_ka@yahoo.com Redaktion: Zoltán Kászoni /// Bankverbindung: Creditanstalt Bankverein, A-1011 Wien, Schottengasse 6
BLZ: 11000. Konto Nr. 00207578600, IBAN: AT581100000207578600; SWIFT (BIC): BKAUATWW